

Reactie

op de recensie van Nelleke Bakker van *De creatie van het mondige kind. Geschiedenis van pedagogiek en jeugdzorg*

Ido Weijers

In het voorjaarsnummer van dit tijdschrift is een recensie opgenomen van mijn boek *De creatie van het mondige kind. Geschiedenis van pedagogiek en jeugdzorg*. Ik wil daar graag kort op reageren. Het gaat mij om het verwijt dat ik niet goed zou weten waar ik het over heb. Dit oordeel blijkt echter te berusten op gebrek aan kennis bij de recensent, redactielid Nelleke Bakker. Ik zal dat laten zien met twee voorbeelden.

In deze recensie worden mij helaas allerlei dingen toegeschreven die ik helemaal niet beweert, maar wat het meest opvalt is dat een heldere, objectieve weergave van de rode draad in mijn boek ontbreekt. Die komt er zeer kort samengevat op neer dat mondigheid met humanisme en verlichting het centrale doel van de pedagogiek werd, totdat er in de jaren zestig van de vorige eeuw een verschuiving optrad. Sindsdien wordt mondigheid niet alleen als opvoedingsdoel maar ook als gegeven beschouwd: kinderen worden mondig geacht. Het boek laat zien dat aan die verschuiving op de verschillende opvoedingsterreinen specifieke problemen kleven. Bakker beperkt zich op dit centrale punt tot een paar obscure uitspraken, die de lezer in elk geval lijken te moeten duidelijk maken dat de auteur zijn zaakjes niet kent. Daardoor zou dit boek zelfs 'het historisch inzicht van de lezers domweg in de weg' staan. Ik zou 'het leerstofjaarklassensysteem als onderdrukker van zelfwerkzaamheid en individualiteit van leerlingen' voorstellen. Geen enkele objectieve lezer kan het echter ontgaan dat het hier natuurlijk niet gaat om mijn kritiek maar om de bekende historische kritiek van de Reformpedagogen op het leerstofjaarklassensysteem.

In die lijn past Bakkers ironisch bedoelde opmerking over mijn verwijzing naar Adorno: 'volgens Weijers hoefde Adorno maar terug te grijpen op Kant'. Adorno was, in de woorden van Bakker, daarentegen juist bezig 'een breuk te forceren.' Bakker achtte het voor dit kritiekpunt kennelijk niet nodig de relevante bronnen te raadplegen. Had zij dat wel gedaan en Adorno's *Erziehung zur Mündigkeit* uit 1970 erbij gepakt, dan had zij kunnen vaststellen dat Adorno inderdaad met zoveel woorden teruggreep op Kant. Na eerst Kant te hebben geciteerd – 'Verlichting is het uitreden van de mens uit zijn door eigen schuld veroorzaakte onmondigheid' – vervolgt Adorno 'Mij lijkt dit program van Kant ook nu nog buitengewoon actueel'.

Maar nog pijnlijker voor Bakker is het punt waarop zij mij 'onbekendheid met bedoelde literatuur' verwijt. Het gaat hier over het werk van de vooraanstaande geschiedschrijver van het politieke denken, Peter Laslett. Ik maak in de inleiding duidelijk dat ik dat werk als een belangrijke inspiratiebron voor mijn benadering van de geschiedschrijving van de pedagogiek beschouw. Bakker geeft geen negatief oordeel over die benadering; ze ontkent simpelweg dat er zo'n benadering bestaat! Zij kent Laslett namelijk alleen als historisch demograaf en veronderstelt dat diezelfde Laslett dus gewoon niet de invloedrijke grondlegger kan zijn van een school op het terrein van de geschiedenis van het politieke denken. En ze zet dit vooroordeel zonder meer in als diskwalificatie van mijn werk.

Ik denk niet dat veel auteurs van een recensent te horen krijgen dat zij zich hebben vergist, omdat hun inspiratiebron helemaal niet bestaat. Het komt mij

ook voor dat een dergelijk, vrijwel per definitie onzorgvuldig verwijt niet past in een professioneel tijdschrift. Hoe dit ook zij, Peter Laslett werd eind jaren veertig onder politicologen bekend met zijn kritische uitgave van de politieke geschriften van Robert Filmer en begin jaren zestig in brede kring beroemd met zijn inleiding tot de *Two Treatises of Government* van John Locke. Thomas Peter Ruffell Laslett, geboren op 18 december 1915 en overleden op 8 november 2001, zette een geheel nieuwe trend in de geschiedschrijving van de politieke ideeën, die werd bekrachtigd door zijn centrale en algemeen erkende rol in de uitgave van de invloedrijke serie publicaties 'Philosophy, Politics and Society'. Hij was de grondlegger van de Cambridge School op het gebied van de geschiedschrijving van het politieke denken die ook in ons land van invloed is geweest, zoals bijvoorbeeld blijkt uit het werk van Siep Stuurman, Tjitske Akkerman en Ido de Haan. Hoe uitzonderlijk ook, diezelfde Laslett verbreedde zijn interesse in de loop van de jaren zestig naar het terrein van de demografie en deed ook daar origineel en belangrijk onderzoek. Als oprichter en leider van de Cambridge Group for the History of Population and Social Structure werd zijn werk op dit terrein eveneens buitengewoon invloedrijk.

Kortom, de misslagen van de recensent met betrekking tot Adorno en Laslett maken duidelijk dat wat mij op hoge toon als onwetendheid wordt verweten niets anders is dan pedanterie.